

הבאות, ואין פרוזבול צריך קיום ("דרך אמונה" ס"ק צ"ט).
קרקע שע"י קרן השביעית לענין פרוזבול

◀ **שאלה:** מי שקנה חתיכת קרקע למשך השנה השביעית ע"י קרן השביעית, ויש לו ד' אמות בשדה, האם נחשב קרקע לכתוב עליו פרוזבול?

תשובה: הרבה קנו שותפות בשדות כדי להיות שותפים במצות "ושָׁבַתָהּ הָאֶרֶץ", שתהיה להם קרקע שלא עובדים בה בשנה השביעית, וכתוב בחוזה שזה קנוי להם עד סוף שנה שביעית שהוא ליל ראש השנה.

והנה פליגי הראשונים מתי נשמטים החובות בסוף השמיטה, יש סוברים ברגע האחרון של ערב ראש השנה של שמינית (שו"ת הרשב"א ח"ב תשי"ד, "דרך אמונה" פרק ט' ס"ק כ"א), ויש סוברים שהרגע הראשון של השנה השמינית ("פיקת השולחן" בדעת הרמב"ן דברים ט"ו, ב', אולם ב"ציון ההלכה" שם ס"ק ל"ו כתב שדעת הרמב"ן כדעת הרשב"א שמשמט בסוף השביעית, עיי' "שיח אמונה" הערה 71).

לפי"ז קנין קרקע ע"י קרן בשביעית תלוי בהנ"ל, דלפי הרשב"א שפיר יש לו עדיין קרקע אבל לפי הרמב"ן שתחילת שמינית מפקיעה את החוב, כבר אין לו קרקע.

ונפק"מ גם למי שקובע זמן פירעון החוב בתחילת שנה שמינית, שאם סוף שביעית משמט, זה נחשב שקבע זמן לאחר השמיטה, וכמו מלווה לעשר שנים אין שביעית משמטת, אבל אם תחילת שמינית משמטת, אי"כ גם חוב זה יישמט, כיון שזה תוך זמן של שמיטת כספים ("ערוך לנר" מכות ג': ד"ה השתא מיהת).

ימי סליחות

אמירת סליחות פעמיים

◀ **שאלה:** מי שכבר אמר סליחות, האם יכול לומר פעם שניה ולהיות ש"ץ במנין שני?

תשובה: מותר להתפלל סליחות פעמיים, ואף שכופל את הסליחות ואת הי"ג מידות אין לחשוש שהרי אלו תוספות שבח להקב"ה (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה תשי"ו).

למנות י"ג מידות באצבעותיו

◀ מנהג יפה ונכון למנות את י"ג המידות באצבעותיו, ויש בזה תועלת גדולה למחשבה ולכוונה ("בן איש חי" פ"י כי תשא אות ד').

וכעין זה יש אנשים שכאשר אומרים ברכת "ישתבח" בסוף פסוקי דזמרה סופרים באצבעותיהם את חמש עשרה השבחים של הקב"ה "ישר ושבחה הלל וגו'" (עיי' משנ"ב סי' נ"ג ס"ק א') שזה מוסיף להם בכוונה באמירת השבחים).

פסוקי "עשה עמנו כמה שהבטחתנו"

◀ יש שרגילים לומר פסוקים אלו קצת מהר, אמנם, העידו שמרן ה"חפץ חיים" הקדוש זצ"ל היה מאריך בזה יותר מבשאר סליחות, והיה אומרם בבכיות, והסביר שבפסוקים אלו אנו מבקשים מחילה מהקב"ה, ומבקשים על בנין בית המקדש ועוד, ומביאים פסוק "כמו שכתוב" או "כמו שאמרת" שהרי כביכול אתה הבטחת לנו את זה, ולכן מבקשים נא לקיימם!!!

אמירת תחנון בסליחות כשיש חתן או בעל ברית

◀ **שאלה:** כשיש סנדק, בעל ברית או חתן בשעת אמירת סליחות, האם אומרים תחנון בסוף הסליחות?

תשובה: אם אומרים סליחות בלילה, אף שזה כבר ביום השמיני, מכיון שאין מלים בלילה אין זה זמן מילה ואומרים תחנון, אבל אם אומרים את הסליחות בבוקר שהוא כבר יום, פוטרים את הציבור מאמירת תחנון ואומרים רק עד "הרחמים והסליחות" (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

ואם זה לאחר עלות השחר ועדיין קודם נץ החמה (כמו שמצוי לאלו שמתפללים ותיקין), נחלקו הפוסקים בזה ("הפתח" תשובה" או"ח סי' תקפ"א מסתפק בזה), יש סוברים שיאמרו תחנון כיון שלכתחילה אין מלים לפני נץ החמה ("אלף המגן" ס"ק ל"ח), ויש סוברים שמעיקר הדין אחרי עלות השחר נחשב ליום ולא יאמרו תחנון (שו"ת "בצל החכמה" ח"ד סי' קמ"ו).

ויש סוברים שאפילו לאחר נץ החמה יש לומר תחנון, שזה חלק מעצם הסליחות המקובל, ואינו מתבטל בשום פנים גם כשיש חתן או בעל ברית, וכעין שמצינו בערב ראש השנה שאין אומרים תחנון בתפילה, אבל בסליחות אומרים (שו"ת "לבושי מרדכי" או"ח סי' רכ"ו, שו"ת "שבט הלוי" ח"ד סי' נ"ב).

(וכמו בערב ר"ה שכתב המשנ"ב ס"ק כ"ג, דמשום שרוב פעמים הוא בלילה, לכן אומרים תחנון גם כשהסליחות ביום, ה"ה לגבי ברית מילה).

סליחות של ערב ראש השנה לאחר שחרית

◀ **שאלה:** יש מקומות שמתפללים שחרית ותיקין בערב ראש השנה ואח"כ מתפללים סליחות, האם יאמרו תחנון בסליחות?

תשובה: כתב השו"ע (סי' תקפ"א סעיף ג'), אין נופלים פניהם בערב ראש השנה בתפילה, אע"פ שנופלים על פניהם באשמורת בסליחות. וכתב המשנ"ב (ס"ק כ"ב), אפילו נמשכו הסליחות ביום, משום שרוב פעמים רגילים לסיימן קודם עלות השחר תיקנו ליפול אף אם אירע פעם אחת

שממשיך על היום, עיי' שם.

לפי"ז בנד"ד, שמתחיל רק אחר השחרית שכבר הפסיקו לומר תחנון משום יו"ט, גם בסליחות לא יאמר, שאין זה המשך של הלילה.

ברכת "שהחינו" על קיטל

◀ **שאלה:** הקונה קיטל יקר לימים נוראים וליל הסדר, האם יש לברך עליו "שהחינו" כמו על בגד חדש?

תשובה: אמנם היום עושים קיטל עם כל מיני צורות ופרחים יפים (ולפעמים אפילו עם שרשרת זהב), אך לא מסתבר שמברכים עליו כיון שיסודו הוא בגד מתיים, ותכליתו הוא להזכיר יום המיתה!

בחור בר מצוה לתקיעת שופר ולהתרת נדרים

◀ **שאלה:** האם בחור בר מצוה בן י"ג יכול לתקוע בשופר עבור חולה או עבור סבא שלו ולהוציאו בתקיעות בן ראש השנה?

תשובה: מן התורה דין גדול היינו רק כשיש י"ג שנים, וגם הביא שתי שערות, ובדיני דרבנן סומכים על יחזקא דרבא, שמי שהגיע לגיל י"ג שנים, יש לו גם סימנים, וזה רק לענין דיני דרבנן כגון להצטרף למנין, להיות שליח ציבור או לעשות זימון (עיי' משנ"ב סי' מ"ה ס"ק מ', וסי' תקפ"ט ס"ק ב', ו"ביאור הלכה" סי' י"א סעיף ב' ד"ה טואף), אבל בדיני דאורייתא כגון קריאת פרשת זכור, להיות עד בקידושין או להיות דין בהתרת נדרים, צריך דווקא מי שיש לו שערות בזקן.

לפי"ז בנד"ד תקיעת שופר שהיא מן התורה אפילו שכבר נעשה בר מצוה עדיין אי אפשר לסמוך ולתת לו לתקוע בשופר ולהוציא אחרים, כיון שהוא דאורייתא.

גם ביו"ט שני של ראש השנה אף שהתקיעות הן רק מדרבנן הרי מבואר במשנ"ב (וסי' תקפ"ט ס"ק ו', וסי' תקצ"ה ס"ק א' ובביה"ל) שעשאוהו כמו דאורייתא (ולכן עדיף ספק תקיעת שופר ביום שני מודאי תפילת מוסף), ולכן גם ביום שני אין לו לתקוע רק אם יש לו שערות בזקן (ספק "מקראי קודש" ר"ה סי' כ"ד בשם הגרצ"פ פרנק זצ"ל).

שאלות המצוות

לא מצא את מפתח דירתו לאחר סעודת שבת

◀ **שאלה:** פינו שולחנות לאחר סעודת שבע ברכות בליל שבת, והחתן לא מצא את מפתח דירתו וחשש שמא בטעות נשאר המפתח על השולחן ופינו אותו בין יתר השיירים ונזרק לפח, הלכו וחפשוהו ובס"ד מצאו את המפתח, ונשאלת השאלה האם היה מותר לעשות כן או שמא כל הפח הוא מוקצה ואסור לטלטלו אפילו לצורך מקומו?

תשובה: א. אם היה מונח בפח שעוד לפני בין השמשות היה בו אשפה, הפח נעשה מוקצה בין השמשות וממילא מיגו דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי כל היום ואסור לטלטלו לשום צורך.

ב. אם הכניסו את הניילונים מהשולחנות לתוך שקית חדשה, היות שבזמנינו משתמשים עם הרבה כלים חד פעמיים שעדיין ראויים להשתמש בהם (רק שיש עליהם לכלוך שראוי לרחיצה), לא נעשה מוקצה באמצע השבת (עיי' משנ"ב סי' ש"ח ס"ק ל"ב), נמצא שהשקית היא בסיס להיתר ולאיסור ויכול לטלטלו כדי להוציא משם את המפתח.

בית הכנסת הגדול מבית סאתיים (כותל מערבי)

◀ **שאלה:** בית הכנסת או בית המדרש שהוא גדול מבית סאתיים האם מותר לטלטל בתוכו בשבת, אם הוא במקום שאין עירוב או מחוץ לעיר שאין שם היקף של עירוב?

תשובה: יש סוברים שבית הכנסת עצמו אינו נחשב מוקף לדירה אע"פ שלומדים ומתפללים שם שהרי מבואר בגמרא (עירובין כ"ג.) שהמשכן לא היה מוקף לדירה, ומשם ילפינן שיעור בית סאתיים ("ערוך השולחן" סי' ש"ח סעיף ו', ופמ"ג סי' שס"ו או"ח ס"ק ז'), וכיו"ז אם בית הכנסת בנוי מחוץ לעיר או בתוך העיר מחוץ לעירוב, אסור לטלטל בתוכו. אולם אם ביהכ"נ בנוי בתוך העיר בתוך היקף מחיצות העיר והעירוב, כיון שהוא פתוח למקום שהוקף לדירה גם ביהכ"נ נחשב מקום היקף לדירה ("חזון איש" או"ח סי' פ"ט ס"ק י"ז).

ויש סוברים שבית הכנסת בכל מקום שהוא נחשב מוקף לדירה ("חזון איש" או"ח סי' ק"י ס"ק כ" ד"ה והנה), ויש שחילקו בזה בין בית כנסת שנוהג בו איסור אכילה ושתייה, שלא נחשב למוקף לדירה, אבל בית כנסת ובית מדרש שאין נוהג בהם איסור אכילה ושתייה נחשב למוקף לדירה.

ולמעשה לא מצוי כ"כ, ובכל ארץ ישראל אין מצוי בית מדרש ששטחו גדול מבית סאתיים חוץ מהכותל המערבי, אך הכותל מוקף על ידי חומת העיר שנעשתה לשם דירה, וגם בפרצה של שער יפו יש תיקון צורת הפתח. אבל לאלו שלא סומכים על תיקון העירוב של ירושלים יש לדון ולהזהר בכל השטח שלפני הכותל המערבי, ועכ"פ סמוך לכותל המערבי יש מחיצות והוא פחות מבית סאתיים, ומותר לטלטל שם אע"פ שהוא לא הוקף לדירה.

עצה לשידוכים

◀ פעם שאלו את מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לגבי מי שיש לו כמה ילדים שעומדים על הפרק ומצפים לשידוך, על מה צריך לוותר, ותשובתו היתה: "לוותר על מה יאמרו הבריות!!".